

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till äldrenämnden

Datum:
2022-03-17

Diarienummer:
ALN-2022-00132

Handläggare:
Thomas Karlsson, Daniel Karlsson

Översyn av hemtjänst och hemsjukvård i Uppsala kommun

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar

1. **att** uppdra till förvaltningen att utreda förslag till modell för utförande av hemtjänst och hemsjukvård i Uppsala kommun,
2. **att** i föreslagen modell beakta grundläggande värden såsom valfrihet för individen och en mångfald av aktörer, samt
3. **att** återrapportera förslag till modell på äldrenämndens junisammanträde.

Ärendet

Uppsala kommun upphandlar sedan 2009 utförare av hemtjänst och hemsjukvård enligt lagen om valfrihetssystem (2008:962) LOV. Syftet med valfrihetssystemet har varit att öka den enskildes frihet, delaktighet och inflytande, samt att skapa incitament för ökad mångfald och att ge utförarna möjlighet till kvalitetsprofilering.

Behov finns av en översyn av befintlig modell för kommunens utförande av hemtjänst och hemsjukvård. Översynen ska beakta konsekvenser inom följande områden:

- Effekter för kvalitet och kontinuitet i utförd vård och omsorg
- Kostnadseffekter för nämnden
- Effekter för individens möjlighet och rätt till valfrihet
- Nämndens möjligheter att bekämpa välfärdsbrottslighet
- Miljö- och climateffekter för nämnden

Beredning

Ärendet har beretts av vård- och omsorgsförvaltningen, enhet strategiskt stöd.

Föredragning

Övergripande principer för utförande av vård och omsorg

Äldrenämnden ska enligt ambitionsnivån i utvecklingsplanen för vård och omsorg erbjuda en säker och hållbar vård och omsorg som ökar individers självständighet. Individens behov i centrum är grunden för god livskvalitet och varje individs rätt till medbestämmande och delaktighet i att planera och genomföra sin dag bidrar till att öka det egna välbefinnandet.

Nämndens modell för utförande av hemtjänst och hemsjukvård behöver utformas så att de svarar mot de politiska ambitionerna i nämndens verksamhetsplan och utvecklingsplan för vård och omsorg.

Uppsala kommuns valfrihetssystem (LOV) inom hemtjänst och hemsjukvård

Uppsala kommun upphandlar utförare för hemtjänst (service och omvårdnad) enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL och hemsjukvård i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. Upphandling av utförare görs enligt lagen om valfrihetssystem (2008:962) LOV.

Syftet med valfrihetssystemet har varit att öka den enskildes frihet, delaktighet och inflytande, samt att skapa incitament för ökad mångfald och att ge utförarna möjlighet till kvalitetsprofilering. I Uppsala kommun finns i nuläget, förutom hemvård (hemtjänst och hemsjukvård) i egen regi, fyra (4) externa utförare av hemvård, och en (1) utförare av hemtjänst - service. Fördelningen av andelen brukare och patienter är cirka 60/40 där egen regi har den största andelen.

Utveckling i valfrihetssystemet (LOV) över tid

Äldrenämnden beslutade vid sammanträde 26 september 2007 att succesivt införa eget val avseende hemvård, från och med den 1 september 2008. Införandedatumet sköts sedan upp till den 1 november 2008. Den 1 januari 2009 trädde lagen om valfrihetssystem (2008:962), LOV i kraft på nationell nivå, i samband med detta övergick kommunens införandearbete för eget val i ordinarie organisation inom ramen för den nya lagstiftningen.

Antalet privata utförare inom hemtjänsten har, sedan några år efter införandet av LOV, minskat successivt. Med en topp 2011 med arton (18) externa utförare har nästan en halvering skett fram till 2019 då det fanns tio (10) externa utförare. 2020 hade antalet ytterligare minskat till sex (6) externa utförare. Den kontinuerliga minskning av antalet externa aktörer som vi ser i Uppsala återspeglar även läget nationellt inom LOV-marknaden.

Sedan 2018 har det tillkommit två (2) nya aktörer inom LOV-hemtjänst i Uppsala kommun. Två (2) aktörer har sagt upp avtalet med nämnden och/eller överlåtit delar av verksamheten till annan aktör. Med sex (6) aktörer har nämnden hävt avtalet eller avslagit deras ansökan.

Bedömning av orsaker till utvecklingen

Utvecklingen mot färre aktörer i LOV-systemet beror sannolikt på flera omständigheter. En förklaring är att Uppsala kommun liksom andra kommuner genomför kontroller och annan granskning av utförarna. Vård- och omsorgsförvaltningen genomför regelbundet uppföljningar oavsett driftform, för att kontrollera att utförarna följer rådande avtal eller uppdrag. Brister i verksamheternas kvalitet är förekommande oberoende av driftform. Avseende externa utförare har dock systematiska brister mot ingångna avtal avslöjats, bland annat gäller det tidsregistrering och följsamhet av brukares biståndsbeslut, samt anhörganställningar.

Ytterligare förklaring till utvecklingen mot färre externa aktörer är att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fått utökade verktyg¹ kring tillståndsprövning. Från 1 januari 2019 behöver verksamheter som bedriver hemtjänst enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL tillstånd från IVO. Vid tillståndsprövning granskas om aktörernas företrädare har tillräcklig insikt, är lämpliga i övrigt samt om företaget har ekonomiska förutsättningar. Skäl för IVO:s avslag på en ansökan eller återkallande av ett tillstånd kan även ha sin grund i att verksamhetens planerade insatser inte kan ges med god kvalitet och säkerhet.

Övergripande principer för översyn av modell för utförande av hemtjänst och hemsjukvård

Mot bakgrund av det senaste decenniets utveckling finns behov av en översyn av befintlig modell för kommunens utförande av hemtjänst och hemsjukvård. Översynen ska beakta konsekvenser inom följande områden:

- Effekter för kvalitet och kontinuitet i utförd vård och omsorg
- Kostnadseffekter för nämnden
- Effekter för individens möjlighet och rätt till valfrihet
- Nämndens möjligheter att bekämpa välfärdsbrottslighet
- Miljö- och climateffekter för nämnden

Ekonomiska konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser är ej aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Kommande översyn av modell kommer innefatta ekonomiska konsekvenser i form av kostnadseffekter för nämnden.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 17 mars 2022

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

¹ Proposition (2017/18:158) om ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.